

Csiki Varga Tamás – Tálás Péter:¹ A vilniusi NATO-csúcstalálkozó napirendje²

Vezetői összefoglaló

- Ukrajna egyelőre nem kap formális meghívást a NATO-csatlakozásra, de a tagság potenciális politikai támogatását a jelenleg is zajló orosz-ukrán háború lezárása utáni időszakra fenntartják. Ez a „konstruktív kétértelműség” jegyében egyrészt jelzésértékű perspektívát ígér Ukrajnának (az önvédelem folytatására, később a politikai-gazdasági reformokra), másrészt a háború kimenetelétől függően bármikor tárgyalási alapot képez Oroszországgal (ti. területcserre, külső biztonsági garanciák, semlegesség stb. felkínálása egy stabil rendezés érdekében).
- Az Ukrajnát támogató intézkedések két politikai pilléren nyugszanak: a szövetségesek készek eltekinteni a Tagsági Akcióterv folyamatától, valamint magasabb szintre emelve a NATO-Ukrajna Bizottság konzultatív portfólióját mélyebb együttműködést és egyenlőbb partnerségi státuszt biztosítanak Kijevnek a NATO-Ukrajna Tanács létrehozásával.
- Kialakítják Ukrajnával a politikai-intézményi támogatás, pénzügyi segítségnyújtás hosszú távú biztosításának kereteit. Katonai támogatást a NATO- (és EU-tagállamok) továbbra is csak kétoldalúan biztosítanak Ukrajnának.
- A szövetségesek támogató nyilatkozatot várnak Törökországtól és Magyarországtól a svéd NATO-csatlakozás közeljövőben megtörténő ratifikációját illetően.
- A 2014-es newportihoz hasonlóan új politikai kötelezettségvállalás (*defense pledge*) születik arról, hogy a tagállamok a jövőben tartják a védelmi kiadások GDP-arányos 2%-os minimumszintjét, de ahol lehet, további erőforrásokat is biztosítanak (2+%).

A NATO tagállamainak állam- és kormányfői, illetve partnerei 2023. július 11-12-én a litvániai Vilniusban tartják meg a szövetség „éves, rendes” csúcstalálkozóját.

Szemben a tavalyi madridi csúcstalálkozó stratégiaformáló szerepével, ahol új stratégiai koncepciót fogadtak el, és a legnagyobb közvetlen katonai fenyegetésként jelölték meg Oroszországot, illetve az orosz agresszióra válaszul a NATO elrettentési és (előretolt) védelmi képességeinek megerősítéséről, illetve Finnországnak és Svédországnak a szövetségbe történő meghívásáról is határoztak³, az idei vilniusi NATO-csúcs több szempontból is „inkább” politikai jellegű lesz.

Egyrészt mert napirendi pontjainak többsége a Madridban elhatározott lépések megvalósítását hivatott ellenőrizni, másrészt mert a szövetség – miként az orosz-ukrán háború eszkalációjától kezdve mindvégig – a litván fővárosban is tagjainak szilárd politikai egységét kívánja deklarálni és demonstrálni.

Jó példája ennek, hogy az új NATO-főtitkár személyével kapcsolatos tagállamok közti vitának (ti. ki legyen, honnan legyen, nő legyen-e?), Jens Stoltenberg hivatali idejének egyéves – újbóli – meghosszabbításával már a vilniusi csúcs előtt elejét vették.

Hasonlóképpen szimbolikus jellegűnek tekinthető a találkozó helyszíne: a NATO kelet-közép-európai „új” (nem hidegháborús) tagállamainak egyike, az orosz fenyegetéspercepciót leginkább érző – 2014-ig kifejezetten sebezhető stratégiai pozícióban lévő – balti államok egyike, az Ukrajnát leghatározottabban és arányaiiban igen nagy mértékben támogató tagállamok egyike ad otthont a csúcstalálkozásnak. Ezzel a szövetség Oroszországnak is „üzen”: törődik a keleti tagállamok védelmével, szerepet vállal a térség biztonságának forrásában és továbbra sem enged teret Moszkva katonai agressziójának Ukrajnával szemben.

Elemzésünkben a vilniusi csúcstalálkozó napirendje kapcsán felvetődő legfontosabb kérdéseket értelmezzük és értékeljük röviden.

¹ Csiki Varga Tamás az NKE EJKK SVKI tudományos főmunkatársa. Email: csiki.tamas@uni-nke.hu; Tálás Péter az SVKI intézetvezetője. Email: talas.peter@uni-nke.hu.

² A tanulmány a TKP2021-NVA-16 azonosítószámú NKE HHK pályázat „Alkalmazott katonai műszaki-, had-, és társadalomtudományi kutatások a nemzetvédelem, nemzetbiztonság területén a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon” támogatásával készült.

³ CSIKI VARGA Tamás – TÁLAS Péter: [Megerősített elrettentés és védelem – a NATO új stratégiai koncepciójának és madridi csúcstalálkozásának értékelése](#). SVKI Elemzések 2022/8. [online] 2022.07.12. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023.07.09.]

A csúcstalálkozó stratégiai kontextusa

A vilniusi NATO-csúcstovábbra is az orosz-ukrán háború eszkalációjához vezető orosz agresszióra és ennek biztonságpolitikai következményeire adott, illetve adandó adekvát szövetségi reakciók fogják uralni. A litván fővárosban megtartott csúcstalálkozóra biztonságpolitikai szempontból kritikus időpontban, a dél-ukrajnai ukrán ellentámadás megindulása és a Prigozsин-féle lázadás révén megmutatkozó orosz belső instabilitás közepette kerül majd sor. A találkozó legfontosabb kérdése az, hogy a szövetség miként tudja hosszútávon támogatni Ukrajnát abban, hogy képes legyen ellenállni az orosz agresszióknak, illetve képes legyen elrettenteni a moszkvai vezetést az agresszió tartós folytatásától. A szövetségben belül ugyanis meghatározó többségben van az az álláspont, hogy a NATO nem engedheti meg egy olyan helyzet kialakulását, amelyet az orosz vezetés hitelesen kommunikálhat győzelemként a külvilág felé.⁴ Ez ugyanis egyértelmű biztatás lenne valamennyi, a fennálló status quo-t megkérdőjelezni kívánó nemzetközi szereplőknek arra vonatkozóan, hogy katonai eszközökkel is nyugodtan megpróbálhatja az érdekeit érvényesíteni, ami újabb – akár nagyméretű, magas intenzitású – fegyveres agresszióhoz és nemzetközi, illetve regionális instabilitáshoz vezetne. Abban ugyanakkor komoly vita van a szövetség tagjai között, hogy Ukrajna támogatása milyen módon történjen: a NATO-tagság felajánlásával, a tagság felé vezető út megkönnyítésével, a NATO-ukrán kapcsolatok elmélyítésével, vagy (a svéd és az izraeli esethez hasonló) nagyhatalmi biztonsági garanciák biztosításával?

Ukrán tagság, könnyítés, vagy a kapcsolatok magasabb szintre emelése? Lengyelország és Kijev stratégiai támogatása mellett elkötelezett szövetségesei (legfőképp a balti államok) egyértelműen azon az állásponton vannak, hogy Ukrajna katonai ereje a jövőben jól szolgálná az orosz agresszió elrettentését Kelet- és Közép-Európában egyaránt, s csupán a NATO-tagság megadása biztosíthatja azt, hogy Oroszország végleg felhagyjon Ukrajna saját érdekszférájába kényszerítésének kísérleteivel. Emellett fontosnak tartják annak nyilvánvalóvá tételét is, hogy az orosz vezetésnek nincs vétőjoga az ukrán NATO-tagsággal kapcsolatban. Azzal persze Varsó és szövetségesei is pontosan tisztában vannak, hogy amíg Ukrajna háborúban áll Oroszországgal, elképzelhetetlen, hogy NATO-tagállammá váljon, ez ugyanis a tagállamok kollektív védelmi kötelezettsége nyomán a szövetség és Oroszország közötti nyílt és közvetlen háborúhoz vezet(het)ne. Azt azonban egyáltalán nem tartják megvalósíthatatlannak, hogy Vilniusban egy világos és egyértelmű háború utánra vonatkozó csatlakozási ígéretet és/vagy tervet kínáljon a szövetség Ukrajna számára.⁵ Annál is inkább, mert a csúcstalálkozót megelőzően a szövetség 22 tagja nyilatkozott úgy, hogy támogatná Ukrajna NATO-tagságát.⁶ Az Egyesült Államok, Németország és a NATO dél-európai tagjai ugyanakkor attól tartanak, hogy a tagság közeli és közvetlen kilátásba helyezésével megismétlődhet a 2008-as bukaresti fiaskó, amikor Ukrajnának és Grúziának konkrét gyakorlati lépések nélkül ajánlották fel a jövőbeni NATO-tagságot, ami után Oroszország mindkét országban fegyveres konfliktust provokált.⁷ Az említett pólusok között helyezkedik el az Egyesült Királyság, Franciaország és a skandináv országok véleménye, akik az ukrán csatlakozás felgyorsításával – esetleg a tagsági akcióterv (*Membership Action Plan – MAP*) követelményeinek svédnekél és finneknekél alkalmazott könnyítésével, még inkább azonban a NATO-Ukrajna Tanács megalakításával, vagyis a kapcsolatok szintjének megemelésével és tartalmának mélyítésével – hidalnák át a két korábbi álláspont közötti távolságot.⁸

A csúcstalálkozó előtt már kiszivárgott: a szövetségesek valóban készek elengedni a MAP-követelményt.⁹ Fontos látni, hogy a MAP egyébként nem kifejezett, formális „előfeltétele” a későbbi tagságnak, csupán az elmúlt húsz év „gyakorlata” a csatlakozni kívánó országok felkészülése során – ahogy garanciát sem jelent, hogy egy ország NATO-taggyá válik, ha részt vesz a MAP-ben. (Bosznia-Hercegovina 2010 óta vesz részt a Tagsági Akciótervben, előre jelezhető csatlakozási dátum nélkül.) Így bár Ukrajna egyelőre

⁴ [How to end Russia's war on Ukraine](#). [online] 2023.06.27. Forrás: chathamhouse.org [2023.07.10.]; Benjamin TALLIS: [Security Guarantees for Ukraine](#). [online] 2023.06.30. Forrás: dgap.org [2023.07.10.]

⁵ Sean MONAGHAN - Sissy MARTINEZ - Otto SVENDSEN: [What Will Happen at NATO's Summit in Vilnius?](#) [online] 2023.06.30. Forrás: csis.org [2023.07.10.]; Leonid LITRA: [On the outside looking in: Why NATO should invite Ukraine to join the alliance at the Vilnius summit](#). [online] 2023.07.10. Forrás: ecfre.eu [2023.07.10.]

⁶ Leonid LITRA: i.m.

⁷ Benjamin TALLIS: i.m.; Sean MONAGHAN - Sissy MARTINEZ - Otto SVENDSEN: i.m.; Leonid LITRA: i.m.

⁸ Hennadiy MAKSAK: [Vilnius NATO Summit: Is an Ambitious Agenda for Ukraine Possible?](#) [online] 2023.06.15. Forrás: visegradinsight.eu [2023.07.10.]; Sean MONAGHAN - Sissy MARTINEZ - Otto SVENDSEN: i.m.

⁹ Roland OLIPHANT: [NATO agrees to accelerate action plan for Ukraine membership](#). [online] 2023.07.10. Forrás: telegraph.co.uk [2023.07.10.]

nem kap formális meghívást a NATO-csatlakozásra, de a tagság potenciális politikai támogatását a jelenleg is zajló orosz-ukrán háború lezárása utáni időszakra egy rugalmassá tett politikai, gazdasági, katonai keretrendszeren belül fenntartják. Ez jelzésértékű perspektívát ígér Ukrajnának (az önvédelem folytatására, később a politikai-gazdasági reformokra) anélkül, hogy egy akár teljesíthetetlennek bizonyuló ütemtervvel és/vagy formális követelményekkel maguk a tagállamok nehezítenék meg a későbbi szoros együttműködést. Egyúttal azt is látnunk kell, hogy Ukrajna NATO-tagsága a háború kimenetelétől függően bármikor tárgyalási alapot képezhet Oroszországgal (ti. területcsere, külső biztonsági garanciák, semlegesség stb. felkínálása egy stabil rendezés érdekében).

Ugyancsak zöld utat kapott a szövetségen belül a NATO-Ukrajna Tanács megalakítása, olyannyira, hogy Jens Stoltenberg NATO-főtitkár szerint a tanács Vilniusban már meg is tarthatná első ülését. Azzal, hogy magasabb szintre emelik a NATO-Ukrajna Bizottság konzultatív portfólióját, mélyebb együttműködést és egyenlőbb partnerségi státuszt biztosítanak Kijevnek. Ez a gyakorlatban átfogóbb és mélyebb hírszerzési információ-megosztást, kiképzési és védelmi tervezési, valamint fegyverkezési-hadiipari, haditechnikai együttműködést foglalhat magában – olyan elemeket, amelyekre Ukrajnának a jelenlegi magas intenzitású háború lezárását követően nagy szüksége lesz annak érdekében, hogy önállóan is robosztus védelmi és elrettentési képességekre tegyen szert bármilyen későbbi orosz katonai agressziós kísérlet esetére. Ugyanakkor a csúcstalálkozó nem változtat azon a gyakorlaton, hogy a NATO- (és EU-tagállamok) katonai támogatást továbbra is csak kétoldalúan biztosítanak Ukrajnának.

Biztonsági garanciák helyett tartós támogatás Ukrajnának. Mivel a háború alatt NATO-tagságra egészen biztosan nem számíthat a kijevi vezetés, számos szakértő és politikus a csatlakozás előtt álló Finnországnak és Svédországnak,¹⁰ vagy a korábban Izraelnek nyújtott nagyhatalmi, illetve amerikai biztonsági garanciák példáit javasolja követni Ukrajna esetében is.¹¹ A tagok közötti jelenlegi véleménykülönbségek alapján azonban szövetségi szinten ilyenre sem igazán számíthat Vilniusban az ukrán vezetés.¹² Arra azonban az Egyesült Államok és nyugati-európai nagyhatalmak is nyitottnak mutatkoznak, hogy Kijev – egyfajta garanciaként – Vilniusban ígéretet kapjon a katonai és pénzügyi segítségnyújtás hosszú távú biztosítására, valamint egy a „konstruktív kétértelműség” jegyében megfogalmazott nyilatkozatot az ország jövőbeli NATO-tagságról.¹³ Fontos azonban jelezni, hogy számos szakértő szerint a biztonsági garanciák kérdése egy Vilniusban még elodázható, de a háború befejezése vagy tartós felfüggesztése szempontjából a jövőben megkerülhetetlen probléma. Nem szabad elfeledkezni ugyanis arról, hogy a moszkvai vezetés a 2022. február 24-ei agresszióval számos olyan nemzetközi szerződést megszegett, amelyben egyértelmű és nemzetközi jogi érvényű ígéretet tett Ukrajna szuverenitásának és területi integritásának tiszteletben tartására. Vagyis az orosz vezetés egy újabb – hiteles garanciák nélküli – ígérete a békére aligha fogja kielégíteni Ukrajna és szövetségeseinek igényét a háború lezárásával összefüggésben. Most nem is beszélve arról, hogy egy garanciák nélküli tűzszünet vagy béke a legtöbb szakértő szerint csak Oroszország számára biztosítana időt a háború későbbi folytatására való felkészüléshez.¹⁴ A garanciák kérdésére mindezek ellenére sem fog választ adni a vilniusi csúcs. Sokkal inkább az várható, hogy tagság felé való továbblépésnek (nyilatkozat a tagságról, eltérési lehetőség a Tagsági Akciótervtől, a NATO-Ukrajna Tanács létrehozása) és a politikai-katonai támogatás fokozásának (500 millió dolláros katonai és pénzügyi segítségnyújtási program, CAP+) egyidejű politikai demonstrálásával tud a szövetség konszenzust élvező támogatást biztosítani Ukrajna számára.

Érdemes jelezni azonban, hogy egyrészt a szövetség ezekkel a lépésekkel sem szakít azzal az eddig jól bevált, s a politikai konszenzust is biztosító gyakorlattal, hogy Ukrajna támogatásának legnagyobb része tagállami, illetve önkéntesen szerveződő (tag)állami csoportok (pl. a ramsteini *Ukraine Defense Contact Group*) keretei között zajlott. Másrészt azt is, hogy a NATO jelenleg jóval gyengébbnek tartja Oroszországot, mint a madridi csúcs idején, sőt egyesek szerint Ukrajna már napjainkban is elég erős ahhoz, hogy megakadályozza az orosz konvencionális haderő további ukrajnai terjeszkedését, vagyis a

¹⁰ U.S. offers assurances to Sweden, Finland over NATO application. [online] 2023.05.06. Forrás: reuters.com [2023.07.10.]; Patrick WINTOUR: UK goes further than any other Nato country in Sweden and Finland pledge. [online] 2022.05.11. Forrás: theguardian.com [2023.07.10.]

¹¹ Benjamin Tallis idézett tanulmánya az egyik legjobb és legrészletesebb összefoglalása az Ukrajnának nyújtható biztonsági garanciák problematikájának.

¹² Press Briefing: Previewing the NATO Summit in Vilnius. [online] 2023.06.29. Forrás: csis.org [2023.07.10.]

¹³ Hennadiy MAKSAK: i.m.; Leonid LITRA: i.m.

¹⁴ How to end Russia's war on Ukraine. [online] 2023.06.27. Forrás: chathamhouse.org [2023.07.10.]

többség szerint nem érdemes olyan vitákat nyitni Ukrajna kapcsán a szövetségen belül, ami a NATO megosztottságát mutatná Oroszország és a status quo-t megkérdőjelezni szándékozó más hatalmak felé.

A Madridban tett kötelezettségek teljesítésének ellenőrzése.

A madridi NATO-csúcson elfogadott új stratégiai koncepció az elrettentés és a védelem egyidejű megerősítése érdekében három kulcsfontosságú kötelezettségvállalást fogalmazott meg:

- a tagállamok vállalták a 2016-ban létrehozott előretolt megerősített jelenlét (*Enhanced Forward Presence – EFP*) magasabb szintre emelését, vagyis azt, hogy további helyben lévő harckész erőket telepítenek a szövetség keleti szárnyára (markánsabb jelenlét);
- vállalták azt is, hogy fokozni fogják a kollektív védelmi gyakorlataikat, hogy felkészüljenek a nagy intenzitású és több hadszínteret egyidejűleg érintő (*multi-domain*) műveletekre, és biztosítsák bármely szövetségesünk rövid időn belüli megerősítését (kollektív védelmi gyakorlatok programja);
- illetve üdvözölték a szövetségesek kezdeti felajánlásait a NATO új haderőmodelljéhez (nagyobb és magasabb készenléti tartalék létrehozása).¹⁵

A vállalások a szövetség kollektív védelmének a hidegháború vége óta látott legnagyobb átalakítását jelentik, ezért értelemszerűen nem tudják azokat azonnal maradéktalanul teljesíteni.¹⁶ Ez azonban sokak szemében még fontosabbá teszi annak megválaszolását, hogy egy évvel a madridi csúcs után mennyiben teljesültek ezek.

Markánsabb előretolt megerősített jelenlét. A NATO előretolt megerősített jelenlétének (EFP) részeként 2016-ban Varsóban döntöttek négy többnemzeti zászlóalj-harccsoport létrehozásáról kanadai (Lettország), amerikai (Lengyelország), német (Litvánia) és brit (Észtország) keretnemzeti vezetéssel. A 2022-es háborús eszkaláció nyomán 2022. március 24-én újabb négy többnemzeti zászlóalj-harccsoport létrehozását fogadták el a tagállamok bolgár (Bulgária), magyar (Magyarország), francia (Románia) és cseh (Szlovákia) keretnemzeti vezetéssel. (A nyolc harccsoport résztvevőit az 1. számú táblázat foglalja össze.)¹⁷ Madridban pedig arról döntöttek, hogy 2023 végére a zászlóalj méretű erőket dandár szintre (egyenként 3-5000 főre) emelik. Ezekre a nagyobb létszámú formációkra azért van szükség, mert egy nagyobb arányú támadással szemben ezek nagyobb (terület)védelmi potenciált jelentenek.¹⁸

Befogadó nemzet	Keretnemzet	Hozzájáruló nemzet
Bulgária	Olaszország	Albánia, Görögország, Montenegró, Észak-Macedónia, Törökország, Egyesült Államok
Észtország	Egyesült Királyság	Dánia, Franciaország, Izland
Lengyelország	Egyesült Államok	Horvátország, Románia, Egyesült Királyság
Lettország	Kanada	Albánia, Csehország, Dánia, Izland, Olaszország, Montenegró, Észak-Macedónia, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország
Litvánia	Németország	Belgium, Horvátország, Csehország, Luxemburg, Hollandia, Norvégia, Portugália, Egyesült Államok
Magyarország	Magyarország	Horvátország, Olaszország, Törökország, Egyesült Államok
Románia	Franciaország	Belgium, Luxemburg, Hollandia, Észak-Macedónia, Lengyelország, Portugália, Egyesült Államok
Szlovákia	Csehország	Németország, Szlovénia és az Egyesült Államok

1. számú táblázat: A NATO harccsoportok résztvevői a szövetség keleti szárnyán¹⁹

¹⁵ Madrid Summit Declaration. 9. pont [online] 2022.06.29. Forrás: nato.int [2023.07.10.]

¹⁶ Doorstep statement by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the start of the 2022 NATO Summit. [online] 2022.06.29. Forrás: nato.int [2023.07.10.]

¹⁷ NATO's military presence in the East of the Alliance. 2023. 06. 22. [online] Forrás: nato.int [2023. 07. 10.]

¹⁸ Press Briefing: Previewing the NATO Summit in Vilnius.

¹⁹ Uo.

Kollektív védelmi gyakorlatok. A biztonságpolitikai és katonai szakértők szerint a NATO jelentős előrelépést tett e kötelezettségvállalás tekintetében, mivel Madrid óta több fontos és nagyméretű szárazföldi, légi és tengeri hadgyakorlatot is tartott. Ezek közül a NATO eddigi legnagyobb légi hadgyakorlatát, az *Air Defender 23*-at érdemes kiemelni, melynek Németország adott otthont június 12-23 között.²⁰ Továbbá a Balti-tengeren 50 hajó és több mint 6000 fős személyzet részvételével 2023. június 4-16. között zajlott az *Exercise Baltic Operations 23 (BALTOPS 23)* tengeri hadgyakorlatot,²¹ de fontosak voltak azok a különböző szárazföldi gyakorlatok is – pl. „*JOINT RESOLVE 2023*”²², az „*ANAKONDA 23*”²³ –, melyek azt voltak hivatottak demonstrálni, hogy a szövetség képes Észtországot, Litvániát és Lengyelországot dandárszintű erővel vagy legalább dandárparancsnokságokkal megerősíteni. A nyolc EFP-misszióból ugyanakkor egyelőre csak kettő – az észtországi²⁴ és a lengyelországi²⁵ – bizonyította, hogy képes a dandárszintű erők bevetésének a gyakorlására.²⁶

Nagyobb és magasabb készenléti tartalék. A madridi csúcstalálkozón a NATO elkötelezte magát amellett, hogy 40 ezerről 300 ezer főre növeli az egy hónapon belül bevethető készenléti erőinek nagyságát. A 2022-es döntések közül ez volt legnagyobb volumenű, s a szakértők szerint utólag ennek forrásigénye meglepte a tagállamok egy részét. Ez ugyanis azt jelenti, hogy közel hétszeresére kell növelni a NATO magas készenléti szintű erőinek létszámát, ami igen jelentős költségráfordítást igényel. S mivel nagyon sok tagállam esetében nem terveztek korábban ekkora méretű beruházással, illetve új erők létrehozásával, ezen a téren a tagállamok és a szövetség számára is évekig lesz még tennivaló, hogy teljesítsék a robusztus kötelezettségvállalást.

Végül, de nem utolsó sorban Vilnius előtt a korábbi török blokkoláson túllépve elfogadták a NATO regionális hadműveleti -védelmi terveinek frissítését, amire különösképpen a Baltikum és a Fekete-tenger térségében volt szükség Oroszország 2022-es, újabb ukrajnai agressziójára reagálva.²⁷

Svédország NATO-csatlakozása

Törökország egy évvel ezelőtt jelentette be, hogy a kurd szeparatista terrorizmushoz kapcsolódó komoly aggályai miatt fékezni kívánja a finn és svéd NATO-csatlakozási folyamatot.²⁸ Miután 2023. március 30-án Finnország csatlakozási kérelméről már támogató álláspont született (és a finn csatlakozás meg is történt április 4-én) még a vilniusi csúcst megelőző napokban is kételyeinek és ellenérzésének adott hangot Erdogan török elnök a svéd csatlakozással kapcsolatban – legutóbb egy stockholmi Korán-égetési provokációt hozva fel ellenérvként. Végül a csúcst megelőző napokban is számos két-, illetve a NATO vezetői által is támogatott háromoldalú egyeztetést követően áttörés született: a közzétett közös nyilatkozat²⁹ értelmében az ankarai Török Nagy Nemzetgyűlés napirendre veszi a svéd csatlakozási kérelmet (és – várhatóan – támogatni is fogja azt). A politikai támogatásért „cserébe” Ankara elérte, hogy Svédország kiemelt figyelmet fordítson a terrorizmus elleni fellépésnek, ezen belül a kurd szeparatista szervezetek (PKK, PYD) esetleges támogatása visszaszorításának. Korábban svéd-török viszonylatban érvényben lévő fegyverexport-korlátozást is feloldott Stockholm (amit a jelenlegi nyilatkozat ismét rögzített), most pedig politikai ígéretet tett a török-EU vízumliberalizációs tárgyalásokban Ankara támogatására, a kétoldalú kereskedelmi kapcsolatok fokozására és a befektetések növelésére. A NATO pedig egy kifejezetten a terrorizmus elleni fellépéssel foglalkozó különleges koordinátori pozíció létrehozásával is „erősítette” a török félnek biztosított csomagot.

²⁰ NATO: *Air Defender 23 is its biggest exercise ever*. [online] 2023. 06. 11. Forrás: dw.com [2023. 07. 10.]

²¹ *Exercise Baltic Operations 2023 kicks off in the Baltic Sea*. [online] 2023. 06. 04. Forrás: navy.mil [2023. 07. 10.]

²² *Ćwiczenie Joint Resolve 2023 wystartowało!* [online] 2023. 05. 08. Forrás: wojsko-polskie.pl [2023. 07. 10.]

²³ *Kryptonim Anakonda 23. Trwają największe od trzech lat manewry Wojska Polskiego*. [online] 2023. 05. 08. Forrás: pap.pl [2023. 07. 10.]

²⁴ *UK troops test rapid reinforcement of NATO battlegroup in Estonia*. [online] 2023. 05. 19. Forrás: nato.int [2023. 07. 10.]

²⁵ *Griffin Shock 23 strengthens NATO readiness through cloud-enabled applications*. [online] 2023. 05. 19. Forrás: army.mil [2023. 07. 10.]

²⁶ *Press Briefing: Previewing the NATO Summit in Vilnius*.

²⁷ Sabine SIEBOLD: *NATO allies agree plans for defence against Russian attack*. [online] 2023. 07. 10. Forrás: reuters.com [2023. 07. 10.]

²⁸ PÉNZVÁLTÓ Nikolett: *Török akadály a svéd és finn NATO-csatlakozás előtt*. SVKI Elemzések, 2022/10. [online] 2022. 07. 22. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2023. 07. 10.]

²⁹ *Press statement following the meeting between Türkiye, Sweden, and the NATO Secretary General*. [online] 2023. 07. 10. Forrás: nato.int [2023. 07. 10.]

Annak ellenére, hogy számos országban a törvényhozó testületek tavaszi ülészaka már véget ért, a török nemzetgyűlés legalább július 27-ig meghosszabbított rendkívüli ülészakot tart – így a várt bejelentést követően mintegy két hét áll majd rendelkezésre ahhoz, hogy szavazzanak a ratifikációról. Kérdés, hogy a két skandináv ország NATO-csatlakozását a török állásponttal összehangoltan késleltető magyar országgyűlés mikor tudja napirendre tűzni az ügyet, miután a július 3-7 közötti rendkívüli ülészak a török bejelentés előtt véget ért, azonban a korábbi álláspont az volt, hogy „Magyarország nem maradhat utolsónak” a ratifikációval kapcsolatban. Ha (amikor) mindkét ország hozzájárul a csatlakozáshoz, Svédország bármikor a NATO 32. tagállamává válhat.

Javuló védelmi kiadási mutató és erősödő védelmi innováció

Az orosz-ukrán háború felgyorsította a védelmi kiadások növelését a NATO-ban, még a korábban ettől húzódozó európai szövetségesek esetében is. Ez utóbbiak a Krím-félsziget 2014-es jogellenes orosz anektálása óta harmadával többet fordítottak a védelemükre. Bár 2022-ben még csak hét tagállam teljesítette a védelmi kiadásoknak a NATO által elvárt, GDP-arányos 2%-os mértékét (Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Lengyelország, Görögország, Észtország, Lettország és Litvánia) ez a szám 2023-ban minden bizonnyal nőni fog, mivel 2024-ben lejár a határideje a walesi csúcstalálkozón bejelentett védelmi beruházási kötelezettségvállalásnak (*defense pledge*) is. Ennek eredményeként a szövetség 2024-es washingtoni csúcstalálkozóján a szakértők szerint már 20 tagállam fogja teljesíteni a 2%-os arányt. A továbblépés érdekében Vilniusban arra számíthatunk, hogy a 2%-ot arányt alsó határként fogja megjelölni a szövetség, s a közös tehermegosztásról folyó vita pedig áttevődik 2-3 százalék közé. A tehermegosztásról folyó vitában egyébként már elég régóta Lengyelország és balti államok a hangadók, s az orosz-ukrán háború 2022-es eszkalációja megnövelte politikai súlyukat is: a három balti ország 3%-os kiadásra kötelezte el magát,³⁰ Lengyelország pedig a 4%-ot kívánja elérni,³¹ s egyúttal dinamikus forrásnövelésre kívánják ösztönözni az európai szövetségeseket is.

A vilniusi csúcstalálkozón a kiadási célok mellett más védelmi beruházási kérdések is szóba kerülnek majd. A szövetség Észak-atlanti Védelmi Innovációs Akcelerátor (DIANA) programja 2023. június 19-én indult el, s ennek keretében a NATO 1 milliárd eurós Innovációs Alapjának terhére az idén három területen – 1) Energia reziliencia: ellenállóképesség biztosítása katasztrófa vagy konfliktus esetén; 2) Biztonságos információmegosztás: megbízható adattovábbítás; 3) Érzékelés és felderítés: információgyűjtés, földalatti infrastruktúrák monitorozása – várhatóan 30 startupnak ítélnék oda egyenként 100 ezer eurót.³² A NATO gyártási kapacitásának növelése érdekében a tagországok Vilniusban várhatóan egy új *Védelmi Termelési Cselekvési Tervről (Defence Production Action Plan)* is megállapodnak,³³ melyet összehangolnak az Európai Unió lőszer- és rakétagyártási kapacitásainak növelésére irányuló *Act in Support of Ammunition Production (ASAP)*³⁴ kezdeményezésével.

³⁰ [Baltics agree on need to raise defence spending to 3% of GDP.](#) [online] 2022. 12. 09. Forrás: Irt.lt [2023. 07. 10.]

³¹ [Poland to spend 4% of GDP on defence this year, highest current level in NATO.](#) [online] 2023. 01. 31. Forrás: notesfrompoland.com [2023. 07. 10.]

³² [A NATO DIANA programja új lehetőségeket kínál Magyarország számára védelmi és biztonsági kérdésekben.](#) [online] 2023. 06. 19. Forrás: honvedelem.hu [2023. 07. 10.]; Sean MONAGHAN - Sissy MARTINEZ - Otto SVENDSEN: i.m.

³³ [NATO Secretary General: Defence Ministers will focus on support to Ukraine, bolstering deterrence and defence.](#) [online] 2023. 06. 15. Forrás: nato.int [2023. 07. 10.]

³⁴ [Act in Support of Ammunition Production \(ASAP\).](#) [online] 2023. 05. 03. Forrás: europa.eu [2023. 07. 10.]

Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

ELEMZÉSEK 2023/9.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Háda Béla, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Csiki Varga Tamás – Tálás Péter, 2023